



۲۰۱۳/۰۹/۲۶



ترجمه: دوكتور محمد اكبر يوسفی

«انكشاف قانون اساسی»

نویسنده: «شفیع راحل»

یادداشت مترجم: این مطلب از سالنامه «کابل تایمز» ۱۹۶۷م، از زبان انگلیسی ترجمه شده است.

«قانون اساسی و مشروطیت در افغانستان ریشه عمیق خود را در عنعنۀ تاریخ پنجهزار سال گذشته، در جرگه های تمدن «بُخدی» نشان می دهد. این جرگه ها، وسیله مشورتی، در نقش یک محکمۀ قانون، بخاطر حل و فصل منازعات، بر مبنای ارزش های فرهنگی و اخلاقی استفاده می شده است. اعضای این جرگه ها همچنان روی موضوعات مهم، بخصوص مسائل جنگ و صلح، تصامیم و فیصله هایی را به تصویب می رسانیده اند. در عین حال چنین جرگه ها را به هدف انتخاب پادشاهان، نیز تدویر می نموده اند.

نقش جرگه ها طوری بوده است، که فیصله های آن به عنوان قوانین غیر تحریری مرعی الاجراء شناخته می شده است. در آغاز مرحله تجدد، نقش جرگه ها در انتخاب پادشاه، بخصوص در زمان پادشاهی («دیناستی») هوتکی، در نیمۀ قرن هژدهم، ضروری شمرده شده است. به همین ترتیب اخیراً در سال ۱۹۳۳م، جرگه نقش خود را در حیات سیاسی کشور ایفاء نموده است. اعلیحضرت محمد ظاهر شاه را نامزد نمود تا جای نشین پدر ایشان، پادشاه فقید محمد نادر شاه گردد. باید به آرای عمومی لویه جرگه اطاعت می نمود، قبل از اینکه رسماً به حیث پادشاه تعیین می گردید.

اولین قانون اساسی تحریری افغانستان، طرح و تدوین شده، در لویه جرگه سال ۱۹۳۲م در زمان زمامداری محمدنادر شاه فقید، به تصویب رسیده بود. اولین پارلمان افغانستان هم در همان سال تأسیس یافته است. یازده دوره پارلمان از آن زمان ببعده، منعقد شده است.

در سال ۱۹۶۳م، بر اساس فیصله اعلیحضرت محمد ظاهر شاه، که تاج و تخت سلطنت را از حکومت جدا گردد، داکتر محمد یوسف، که اخیراً به حیث صدراعظم تعیین گردید، همچنان موظف ساخته شد، تا طرح و تدوین، یک قانون اساسی جدیدی را در پیش گیرد، که «حیات ملی افغانستان را مطابق الزامات زمان و در مطابقت با واقعیت های تاریخ و فرهنگ ملی، تجدید سازمان دهد.» شرایط، طوریکه در مقدمه نشان داده شده است، خواهان ایجاد نظام نوین اجتماعی و سیاسی بوده، تصویب یک قانون اساسی جدید، که در تطبیق اصول اساسی و تقویت پیشرفت و انکشاف ملت قرار گیرد، در پیش گرفته شده است.

مبنی بر آن، یک کمیته هفت نفری قانون اساسی، تحت ریاست سید شمس الدین مجروح، وزیر عدلیه وقت، تشکیل یافته است. متباقی اعضا یان از قطار اتباع نخبه و روشنفکری تعیین گردید. با استفاده از «مودل های» ۴۰ قانون اساسی ملت های «مودرن»، کمیته، با استفاده از مشاوریت متخصص قانون اساسی، تبعۀ فرانسه، آقای لوی فوژیر (Mr. Louis FOUGERE) () ، طرح و تدوین قانون اساسی را بر پایه اکمال رسانید.

۱- جا دارد چند کلمه در باره شخصیت لوی فوژیر فرانسوی به عرض برسانم. لوی فوژیر یک تن از حقوق دانان مشهور دولت فرانسه بوده و در زمان ریاست جمهوری جنرال دوگول فقید و جورج پامپیدو پست وزیر مشاور در مسائل حقوقی و عضویت کمیته عالی حراست از قانون اساسی فرانسه را داشته است. از آنجا که اعلیحضرت محمد ظاهر شاه با جورج پامپیدو رئیس جمهور فرانسه روابط نیک و دوستی داشتند از وی خواهش ارسال یک حقوق دان لایق را که در مسائل قوانین اساسی هم معلومات و دسترس داشته باشد برای مشورت و کمک های حقوقی جهت تدوین اساسی جدید افغانستان به افغانستان بفرستد. این تقاضا از طرف اعلیحضرت به ذریعۀ تلفون صورت گرفته بود. جورج پومپیدو به اعلیحضرت گفته بود: « اعلیحضرتا! من بهترین حقوق دان فرانسه را که در عین زمان از بازماندگان لوی ۱۴ یکی از بزرگترین شاهان فرانسه است به اعلیحضرت شما می فرستم.» همان بود که نامبرده چندین بار عازم افغانستان گردید و برای هفته ها در کنار اعضای هیات تدوین قانون اساسی جدید افغانستان حضور داشت و با آنها همکاری نمود. او خاطرات بسیار با ارزشی از دانشمندان افغانستان نظیر داکتر عبدالصمد حامد، داکتر محمد موسی شفیق، داکتر ولید حقوقی، داکتر عبدالله عمر و دانشمندان دیگر کشور ما داشت. پاورقی از مترجم است.

کمیسیون ۲۸ نفری مشورتی، بعداً تأسیس یافته است، تا طرح را از نظر بگذرانند. در تحت نظر، عبدالظاهر، رئیس وقت ولسی جرگه، بعداً رئیس اسامبله ملی، اعضای کمیسیون، ممثل بخش های وسیع جامعه بوده اند. دو خانم هم عضویت داشته اند- خانم معصومه وردک، قبلاً معلمه و در حال حاضر وکیل قندهار در ولسی جرگه و خانم کبرا نورزائی، وزیر صحت عامه، بعداً، رئیسه «مکتب عالی» اقتصاد داخلی. اعضای کمیسیون طرح قانون اساسی، از طرح دفاع نمودند. کمیسیون ماه های طولانی تشکیل جلسه نموده، روی متن به مباحثه پرداخته، تعدیلات و تصحیحات لازم را وارد آوردند.

یک طرح دومی، بعد از آن به کابینه فرستاده شد، زمانیکه اعلامیه شاهانه صادر، و لویه جرگه، روی طرح دومی، بتاريخ ۹ سپتمبر ۱۹۶۴م تدویر گردید. این جرگه، متشکل از ۱۷۳ عضو، یازدهمین دور پارلمان، انحلال یافته، در



زمانی که اعلیحضرت کمیته قانون اساسی را مؤظف ساخت، بعد از آن هر یک از حوزه های قانونی انتخاباتی، انتخاب شدند، با اعضای کمیسیون مشورتی، اعضای کابینه، سناتوران، شخصیت های معروف از جانب اعلیحضرت، دعوت شدند.

بعد از معرفی تعدادی از تعدیلات، قانون اساسی به تصویب رسید، به تاریخ اول اکتوبر ۱۹۶۴م، از جانب اعلیحضرت، رسماً اعلام شد. حکومت مؤقت داکتر محمد یوسف، که تمییه، تدارک، طرح و تدوین قانون را بدوش داشته است، در مقام باقی ماند. انتخابات عمومی در سراسر افغانستان، در تیرماه سال بعد بوقوع

پیوست و دوازدهمین دوره کار پارلمان افغانستان، به تاریخ ۱۴ اکتوبر ۱۹۶۵م، افتتاح گردید.

در جریان اولین جلسه دوره دوازدهم پارلمان افغانستان، سه ساحة مهم از فعالیت، که همه با سازماندهی پارلمان مستقیماً ارتباط داشته است، رویدست گرفته شده است: موضوعات طرز العمل، طرح قوانین و مقررات و موضوع بودجه ملی، رابطه بین پارلمان و حکومت. در آغاز جلسه، پارلمان کمیسیون ۱۵ نفری را تعیین نمود تا در ظرف دو ماه، طرح مقررات داخلی را بررسی و برای تصویب، آماده سازد، که بعداً بتصویب رسید.

مقررات یک هفته یی طرح سوالات را، که باید در برابر حکومت مطرح می شد قبلاً جمع آوری نمودند، تا بلاخره اکثریت، احضار نمودن حکومت را به تصویب رسانید. به نمایندگان مردم حق داده شده است، تا تمام مسائل مربوطه را که به کمیته های این تالار ارتباط می داشته باشد، تحت قواعد و مقررات بیاورد. آنها بر انتخاب مجدد تصمیم می گیرند، در صورتیکه یک نماینده وفات می کند و یا در دوره معینه مأموریت خویش مستعفی می گردد.

در جریان صحبت های این تالار، همچنان با یک تعدادی از طرز العمل ها و قواعد روبرو شده است، که بخش هایی از آن با روابط با قانون اساسی در بحث های آن لحظات، ایجاب پیمان و قرارداد عمومی می نموده است، که در عمل انجام یافته است. در شرایط عدم موجودیت ستره محکمه، اعضای ولسی جرگه، در فرصت مناسب، بر طبق الزامات مبحث، موضوعاتی هم به عنوان تعبیر و افاده پیشکش نموده است، اما تالار شورا خود، بر اساس تعبیرات اجراءات نمود است.

لحظه ای هم بوقوع پیوست، زمانیکه این تالار، سه روز قبل، با حضور اعلیحضرت رسماً بر اساس ماده ۵۵ قانون اساسی، تشکیل جلسه داد. ماده قانون مشخص نمی سازد، که آیا اعضای تالار قبل و یا بعد از بیانیه افتتاحیه

د یانو شمیره: له ۲تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکي په خیر و لولئ

پادشاه، انتخاب شوند. نه ماده ۶۰، که بحث روی انتخاب شورای اجرائیوی تالار صورت پذیرفته است، خیلی مشخصتر، انتخابات در مطابقت با افتتاح دوره قانونی پذیرفته شده است. یکتعدادی از اعضا تأکید می ورزیده اند، که افتتاحیه، قبل از اینکه اعضای رسمی حضور پادشاه معرفی نشده باشند، جلسه تشکیل نگردد. تالار دلیل را بر حسب فیصله مبتنی بر «فکت» پذیرفت، تا شورای اجرائیوی را قبل از افتتاح و مراسم تجلیل تعیین نماید.

یک لحظه دیگر فیصله بر اساس «فکت» در اواخر اکتوبر ۱۹۶۵م، بوقوع پیوسته است. در زمان مظاهرات محصلان، وقتی خانه، ماده ۵۷ را طوری تفسیر نمود، که ورود با زور را در جلسه پارلمان ممنوع دانست، بخاطر مشروعیت، از ایجاد یک کمیته مختلط پارلمانی و اجرائیوی استفاده نمود، تا برای تحقیق و تفتیش عوامل ناشی از مظاهرات، که باعث سه مرگ شده بود، از آن کار گرفته شود.

«وکلاء همچنان تفاسیر شخصی و عبارات «انکشاف متوازن» را به زبان آورده اند، زمانیکه در باره مسؤولیت های حکومت، مباحثه صورت می گرفته است، که مکرراً در قانون اساسی تذکار یافته است. جلسات منظم پارلمان، یکتعدادی از میثاق ها و پیمانها را فورمولبندی نموده اند، که پارلمان ها در آینده به آن وابسته و مقید خواهند بود. بطور نمونه ارشدیت عمر را در دوره انتصاب، انتخاب مؤقت او در مقام ریاست مجلس افتتاحیه صورت می گیرد. تمام آرای اعتماد در جلسات اختتامیه صورت می پذیرد.»



Prime Minister Mahammad Hekim Maiwandwal, who formed his government in November 1965. Maiwandwal announced a comprehensive reform programme as a guide-line for his government's activities in August 1966 which is included in this publication as Appendix II.

(ترجمه متن پایان عکس: «صدراعظم محمد هاشم میوندوال، کسیکه حکومت خود را در «نومبر» ۱۹۶۵م تشکیل داده است. میوندوال اصلاحات وسیع را در خطوط پروگرام رهبری شده فعالیت های حکومت در «اگست» ۱۹۶۶م، که در عین زمان درین نشریه به حیث ضمیمه نشر شده، اعلام داشته است. این متن، بشمول تصویر قبلی شامل مقاله ترجمه شده نمی باشد)

«روابط میان حکومت و پارلمان الی زمان صدراعظم میوندوال صمیمانه و قلبی بوده است. وقتی جویای رأی اعتماد شده است، در نومبر ۱۹۶۵م، همچو اعتماد را حاصل نمود. قبل از کسب آراء، که از طریق رادیو افغانستان مستقیماً «برودکاست» می گردید، اعضای کابینه در باره حد و منابع عایداتی آنها، با توضیح از مشی حکومت

در برابر پارلمان می پرداختند. رأی اعتماد یک قدم بزرگ و مهمیدر تعریف جدائی قانونیت و قوت ها، محسوب می گردد. این در حالی بوده است، که ماده ۲۴، عضو خانواده سلطنتی را از مقام صدارت، عضویت در کابینه، ستره محکمه و یا عضویت در پارلمان ممنوع می شمارد. طلب رأی اعتماد برای حکومت برای نخستین مرتبه، حرکتی بوده است، که در جهت جدائی سه بخش حکومت بوقوع می پیوندد. درین جا هدف از مرکز قانون گذاری و قوای اجرائیه بوده است.

اختلافات بین دو شعبه روی تعبیرات متفاوت و متضاد، از مواد قانون اساسی بروز نمود، اما پارلمان رأی اعتماد خود را از حکومت نگرفت، برخلاف در اعتماد خود بر حکومت صمیمی و قلبی باقی ماند. در جریان جلسه اخیر پارلمان، طرح و تدوین قوانین را با مقررات معینه، در زمان حکومت مؤقت داکتر محمد یوسف و حکومت حاضر صدراعظم میوندوال، انجام یافته است. ماده ۱۲۵ همچنان، به حکومت مؤقت صلاحیت طرح و تدوین قوانین سپرده شده بود. ماده ۷۷ نیازمند به تصویب ولسی جرگه بوده است، قبل از اینکه از مراجع امر یا فرمان قانونی، گذشته بتواند. پارلمان بتعداد ۴۷ حکمیا فرمان را به تصویب رسانیده است، که مهمترین بخش آن، قانون انتخابات قانون حقوق اساسات اداری، قانون مطبوعات و قانون مالیات (یا «تکس») برعایدات، بوده است. همچنان تعدادی از موافقتنامه های بین المللی را هم تصویب نموده، که از جانب افغانستان، به امضاء رسیده است.

در جمله طرح قوانین که در تحت رهبری اداره جدید، اینپارلمان به تصویب رسیده است، یکی هم لایحه قانونی بودجه ملی (دسمبر) و در حال حاضر، مبحث روی طرح قانون احزاب، قانون نکاح، نامزادی و طلاق، صورت پذیرفته، با تعدادی از قوانین ضمنی ویا فرعی و موافقتنامه های بین المللی به پارلمان فرستاده شده است.»

پایان

د یانو شمیره: له ۳تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لوی